

Darba grupas priekšlikumi par nepieciešamajiem pilnveidojumiem māsas profesijas specializācijā

1. Tehnoloģiju attīstības pakāpe un sasniegumi ārstniecībā ir ļoti strauji, tomēr pacienta aprūpe bez māsas klātbūtnes ārstniecības procesā nav iedomājama. Pilnvērtīga māsas profesijas potenciāla izmantošana un iesaiste veselības aprūpē garantē ātrāku ārstniecības rezultātu sasniegšanu, saglabāšanu un uzturēšanu, vienlaikus veicinot pacientu apmierinātību un uzlabojot sabiedrības veselības rādītājus kopumā, kā arī nodrošinot racionālu līdzekļu izlietošanu veselības aprūpē.

2. Māsa ir reglamentētas profesijas ārstniecības persona, kura piedalās veselības aprūpē atbilstoši Ministru kabineta noteiktajai kompetencei ārstniecībā¹.

3. Māsu skaits ilgstoši ir nepietiekams:

- ✓ pēdējo 10 gadu laikā reģistrētu strādājošu māsu skaits sarucis aptuveni par 21% jeb par 2319 māsām (2007.gadā – 10669; 2017.gadā – 8447)²;
- ✓ māsu skaita nodrošinājums uz 10 000 iedzīvotājiem 10 gadu laikā ir samazinājies par 10% (48,7 – 2007.gadā, 43,7 - 2017.gadā)³;
- ✓ māsu skaits uz 100 000 iedzīvotājiem ir par 42% mazāks kā vidēji ES valstīs⁴;
- ✓ strauji sarūk pirmreizēji reģistrēto māsu skaits⁵;
- ✓ pēdējo 10 gadu laikā darbu slimnīcās ir uzteikušas aptuveni 5 000 māsas⁶
- ✓ no 250 absolventiem gadā, tikai aptuveni 60 uzsāk darbu ārstniecības iestādēs (valsts un pašvaldību)⁷;
- ✓ aptuveni 40% strādājošo māsu ir pirms pensijas vai pensijas vecumā⁸.

4. Nepietiekams māsu skaits veselības aprūpes sistēmā ievērojami apdraud veselības aprūpes kvalitāti, tāpēc ir nepieciešama aktīva un mērķtiecīga rīcība, lai veselības aprūpes sistēmā saglabātu esošās māsas, piesaistītu jaunas māsas, kā arī vienkāršotu procesus, kas regulē māsu darbību darba tirgū (attiecināms gan uz izglītības, gan uz specialitātes iegūšanu/uzturēšanu).

5. Atbilstoši konceptuālajam ziņojumam par veselības aprūpes sistēmas reformu tiek īstenota rīcība 2 galvenajos virzienos māsas profesijas attīstībai:

1) **Jauns māsas profesijas standarts:** standarta projekts ir izstrādāts un iesniegts IZM,

---

¹ MK 24.03.2009. noteikumi Nr.268 "Noteikumi par ārstniecības personu un studējošo, kuri apgūst pirmā vai otrā līmeņa profesionālās augstākās medicīniskās izglītības programmas, kompetenci ārstniecībā un šo personu teorētisko un praktisko zināšanu apjomu"

²SPKC dati, <https://www.spkc.gov.lv/lv/statistika-un-petijumi/statistika/veselibas-aprupes-statistika1>

³ SPKC dati, <https://www.spkc.gov.lv/lv/statistika-un-petijumi/statistika/veselibas-aprupes-statistika1>

⁴PVO datu bāze(<https://gateway.euro.who.int/en/hfa-explorer/#>) skatīts 21.06.2018.

5 Latvijas Māsu asociācijas informācija, http://www.masuasociacija.lv/wp-content/uploads/2017/04/Preses_relize_1.junijs.pdf

6 Latvijas Māsu asociācijas informācija, http://www.masuasociacija.lv/wp-content/uploads/2017/04/Preses_relize_1.junijs.pdf

7 MK 07.08.2017. rīkojums Nr. 394 "Par konceptuālo ziņojumu "Par veselības aprūpes sistēmas reformu", Latvijas Māsu asociācijas dati

⁸ Latvijas Māsu asociācijas dati (2018.gada 10.maijs)

kas atbilst 6 LKI līmenim – otrā līmeņa augstākā izglītība, studiju ilgums pilna laika studijās 4 gadi (1.pielikums).

- 2) **Māsas specialitātes un specializācija:** ar VM 01.12.2017. rīkojumu Nr. 216 “Par darba grupas Māsas specialitāšu izvērtēšanai” ir izveidota darba grupa (turpmāk – darba grupa), kuras mērķis ir izvērtēt māsas profesijas specialitātes. Darba grupas sastāvā ir pārstāvji no Veselības ministrijas, Latvijas Māsu asociācijas, SIA “Rīgas Dzemdību nams”, Latvijas Veselības un sociālās aprūpes darbinieku arodbiedrības, Latvijas Ārstniecības un aprūpes darbinieku arodbiedrības, Rīgas Stradiņa universitātes, Latvijas Universitātes un SIA “Vidzemes slimnīca”.

6. Darba grupa izpildot doto uzdevumu - līdz 01.07.2018. izvērtēt māsas specialitātes un iesniegt veselības ministrei priekšlikumus par nepieciešamajiem pilnveidojumiem – ir izstrādājusi šo ziņojumu.

I. Esošās situācijas raksturojums un konstatētās problēmas māsas specialitāšu sertifikācijas un resertifikācijas jomā

7. Minimālais studiju programmas ilgums māsas (medicīnas māsas) kvalifikācijas iegūšanai medicīnas koledžā pilna laika studiju programmā ir 3 gadi jeb 4600 teorētiskās un klīniskās kontaktstundas, turklāt augstskolā pēc vispārējās vidējās izglītības ieguves — 4 gadi⁹.

8. Patstāvīgi nodarboties ar ārstniecību konkrētā pamatspecialitātē vai papildspecialitātē atbilstoši kompetencei¹⁰ atļauts ārstniecības personām, kuras ir sertificētas un reģistrētas ārstniecības personu reģistrā¹¹.

9. Ārstniecības personas sertifikāts ir sertifikācijas institūcijas izsniegts dokuments, kas apliecina attiecīgās personas profesionālo sagatavotību un norāda, ka ārstniecības persona kā speciālists ir kompetenta patstāvīgi nodarboties ar ārstniecību (speciālista praksi) konkrētajā nozarē¹².

10. Māsu, zobārstsniecības māsu, vecmāšu un zobu higiēnistu sertifikāciju veic Latvijas Māsu asociācija.¹³

11. Atbilstoši Ārstniecības personu klasifikatoram¹⁴ māsas profesijā ir:

7 pamatspecialitātes:	6 papildspecialitātes:	3 ārstnieciskās un diagnostiskās metodes:
Bērnu aprūpes māsa	Diabēta aprūpes māsa	Endoskopijas metode māsu praksē
Ambulatorās aprūpes māsa	Onkoloģiskās aprūpes māsa	Funkcionālās diagnostikas metode māsu praksē
Anestēzijas, intensīvās un neatliekamās aprūpes māsa	Nieru aizstājējterapijas un nefroloģiskās aprūpes māsa	Mākslīgās asinsrites metode māsu praksē

⁹ Likums „Par reglamentētajām profesijām un profesionālās kvalifikācijas atzīšanu”

¹⁰ MK 24.03.2009. noteikumi Nr.268 “Noteikumi par ārstniecības personu un studējošo, kuri apgūst pirmā vai otrā līmeņa profesionālās augstākās medicīniskās izglītības programmas, kompetenci ārstniecībā un šo personu teorētisko un praktisko zināšanu apjomu”

¹¹ Ārstniecības likuma 26.panta otrā daļa

¹² Ārstniecības likums

¹³ Ārstniecības likuma 29.panta otrās daļas 3) punkts

¹⁴ MK 24.05.2016. noteikumu Nr.317 “Ārstniecības personu un ārstniecības atbalsta personu reģistra izveides, papildināšanas un uzturēšanas kārtība” 1.pielikuma 4.punkts

Ķirurgiskās aprūpes māsa	Fizikālās un rehabilitācijas medicīnas māsa	
Operāciju māsa	Transfuzioloģijas māsa	
Garīgās veselības aprūpes māsa	Neonatoloģijas māsa	
Internās aprūpes māsa		

12. Māsām, kuras vēlas patstāvīgi darboties specialitātē pēc profesionālās kvalifikācijas “Māsa (medicīnas māsa)” iegūšanas ir jāturpina izglītoties formālajā izglītībā attiecīgajā pamatspecialitātē piemēram, ķirurgiskās aprūpes māsas specialitātes iegūšanai mācai ir jābūt 2.līmeņa profesionālās augstākās izglītības programmā. Tas nozīmē, ka jāiestājas augstskolā (dokumentu iesniegšana) un klātienē studijās (no valsts budžeta finansētas studiju vietas un maksas studiju vietas), kas jāsavieno ar māsas darbu, ir jāapgūst izglītības programma (jāizstrādā kvalifikācijas darbs).

13. Persona, kura absolvē koledžas līmeņa programmu “Māsinības” iesniedz pieteikumu un dokumentus studijām profesionālā bakalaura programmā “Māsinības”, lai iegūtu kvalifikāciju kādā no māsu pamatspecialitātēm un profesionālā bakalaura grādu veselības aprūpē. Koledžas līmeņa (EKI 5. līmenis) māsinību programmas apjoms ir 120 KP, profesionālā bakalaura studiju programmas apjoms ir 160 KP, tātad jāstudē 1 gads un jāiegūst 40 papildus KP. Koledžas līmenī studējošais izstrādā Kvalifikācijas darbu, kura apjoms ir vismaz 8-10 KP, bakalaura programmas Valsts Pārbaudījuma daļa ir bakalaura darba izstrāde 10 KP apjomā, tātad diplomdarbu kopējais apjoms ir 18-20 KP, kas ir atbilstošs maģistra darba apjomam. Nepārtrauktas studiju programmas ietvaros studējošie varētu apgūt praktiskas iemaņas un kompetenci – papildus 10 KP apjomā, tādējādi būt sagatavotāki darba videi un profesionālās darbības uzsākšanai māsas profesijā. Tāpat jāuzsver, ka 4.studiju gada studenti var tikt nodarbināti veselības aprūpes sistēmā un piedalīties aprūpes darbā veselības iestādēs.

14. Sertifikāciju māsa var kārtot pēc pamatspecialitātes apgūšanas, ko apliecina diploms un iegūstot praktiskā darba iemaņas, piemēram, mācību ilgums ambulatorās aprūpes māsas specialitātē ir 1 gads pēc pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības dokumenta iegūšanas vai 2 gadi pēc profesionālās vidējās izglītības dokumenta iegūšanas¹⁵.

15. Sertifikācija un resertifikācija tiek veikta ārstnieciskajā vai diagnostiskajā metodē, kas noteikta normatīvajos aktos par ārstniecības personu un ārstniecības atbalsta personu reģistra izveides, papildināšanas un uzturēšanas kārtību ietvertajā ārstniecisko un diagnostisko metožu klasifikatorā¹⁶.

16. Sertifikācija vai resertifikācija papildspecialitātē vai ārstnieciskajā vai diagnostiskajā metodē tiek veikta tikai pēc sertifikāta saņemšanas pamatspecialitātē¹⁷.

17. Atbilstoši ārstniecības personu sertifikācijas kārtībai māsa, kura vēlas kārtot sertifikācijas eksāmenu (turpmāk – sertificējamā ārstniecības persona), iesniedz sertifikācijas institūcijā vai sertifikācijas komisijā iesniegumu, kuram pievieno šādus dokumentus¹⁸:

1) sertifikācijas lapa;

¹⁵ MK 18.12.2012. noteikumi Nr.943 “Ārstniecības personu sertifikācijas kārtība” 27.punkts; MK 24.03.2009. noteikumi Nr.268 “Noteikumi par ārstniecības personu un studējošo, kuri apgūst pirmā vai otrā līmeņa profesionālās augstākās medicīniskās izglītības programmas, kompetenci ārstniecībā un šo personu teorētisko un praktisko zināšanu apjomu”

¹⁶ MK 24.05.2016.noteikumi Nr. 317 “Ārstniecības personu un ārstniecības atbalsta personu reģistra izveides, papildināšanas un uzturēšanas kārtība” 1.pielikums

¹⁷ MK 18.12.2012. noteikumi Nr.943 “Ārstniecības personu sertifikācijas kārtība” 4.punkts

¹⁸ MK 18.12.2012. noteikumi Nr.943 “Ārstniecības personu sertifikācijas kārtība” 27.punkts

- 2) **profesionālās darbības pārskats** attiecīgajā pamatspecialitātē, papildspecialitātē vai ārstnieciskajā vai diagnostiskajā metodē, kurā atspoguļots veiktā darba apjoms, intensitāte un kvalitāte apmācības periodā un kuru apstiprinājis darba devējs vai ārstniecības persona, kuras vadībā vai uzraudzībā strādājusi sertificējamā ārstniecības persona;
- 3) **izglītības dokumenta kopija** par iegūto medicīnisko izglītību;
- 4) dokumenta kopiju **par iegūto pamatspecialitāti vai papildspecialitāti**;
- 5) izglītības iestādes izsniegtu izziņu par **izglītības programmas apguvi**, kas atbilst normatīvajos aktos noteiktajām prasībām attiecībā uz izglītību, kāda nepieciešama konkrētās pamatspecialitātes vai papildspecialitātes iegūšanai (ja sertifikācijas eksāmenu izglītības iestādes un sertifikācijas komisijas sadarbības ietvaros sertificējamai ārstniecības personai ir iespējams kārtot vienlaikus ar izglītības programmas beigu pārbaudījumu attiecīgajā pamatspecialitātē, vai papildspecialitātē);
- 6) izglītības dokumenta **kopiju par tālākizglītības programmas apguvi** attiecīgajā ārstnieciskajā vai diagnostiskajā metodē (ja sertificējamā ārstniecības persona vēlas kārtot sertifikācijas eksāmenu ārstnieciskajā vai diagnostiskajā metodē);
- 7) **maksājumu apliecināšana dokumenta kopiju par sertifikācijas procesa apmaksu** normatīvajos aktos par ārstniecības personu un ārstniecības atbalsta personu profesionālo zināšanu pārbaudes, sertifikāta noformēšanas, reģistrēšanas un tā dublikāta izgatavošanas maksas pakalpojumu cenrādi noteiktajā apmērā.

18. Resertifikācija ir attiecināma uz specialitātē sertificētu māsu, kura ne vēlāk kā trīs mēnešus pirms sertifikāta derīguma termiņa beigām ir pieteikusies atkārtotai ārstniecības personas sertifikāta saņemšanai¹⁹.

19. Latvijas Māsu asociācija novērtē ārstniecības personas profesionālās darbības pārskatu attiecīgajā pamatspecialitātē, papildspecialitātē vai ārstnieciskajā vai diagnostiskajā metodē, kurā atspoguļots sertifikāta derīguma termiņa laikā veiktā darba apjoms, intensitāte un kvalitāte (informāciju sniedz par visām ārstniecības iestādēm, kurās sertifikāta derīguma termiņa laikā resertificējamā ārstniecības persona strādā vai ir strādājusi). Kā arī tiek izvērtēta māsas veiktā profesionālā pilnveide sertifikāta derīguma termiņa laikā²⁰.

20. Profesionālās un zinātniskās darbības un tālākizglītības pasākumi sertifikāta derīguma termiņa laikā māsas profesijas pamatspecialitātēs, papildspecialitātēs vai ārstnieciskajā vai diagnostiskajā metodē ir nepieciešami 100 tālākizglītības punkti, no kuriem vismaz 60 % ir iegūti par profesionālās un zinātniskās darbības un tālākizglītības pasākumiem, kas attiecināmi uz resertificējamās ārstniecības personas profesionālo darbību sertifikātā norādītajā pamatspecialitātē, papildspecialitātē vai ārstnieciskajā vai diagnostiskajā metodē²¹.

21. Resertifikācija netiek piemērota, ja²²:

- 1) beidzies derīguma termiņš sertifikātam attiecīgajā pamatspecialitātē, papildspecialitātē vai ārstnieciskajā vai diagnostiskajā metodē (dokumenti resertifikācijai jāiesniedz ne vēlāk kā 3 mēnešus pirms sertifikāta derīguma termiņa beigām),

¹⁹ MK 18.12.2012. noteikumi Nr.943 "Ārstniecības personu sertifikācijas kārtība" 47.punkts

²⁰ MK 18.12.2012. noteikumi Nr.943 "Ārstniecības personu sertifikācijas kārtība" IV sadaļa

²¹ MK 18.12.2012. noteikumi Nr.943 "Ārstniecības personu sertifikācijas kārtība" 52.punkts

²² MK 18.12.2012. noteikumi Nr.943 "Ārstniecības personu sertifikācijas kārtība" 49.punkts

- 2) ārstniecības persona profesionālo darbību sertifikāta derīguma termiņa laikā sertifikātā norādītajā pamatspecialitātē, papildspecialitātē vai ārstnieciskajā vai diagnostiskajā metodē Latvijā vai kādā no Eiropas Savienības dalībvalstīm ir veikusi mazāk nekā 3 gadus.

22. Ir noteikti gadījumi, kādos atsaka resertifikāciju²³. Ja ārstniecības personai nepiemēro vai atsaka resertifikāciju, tā var pretendēt uz sertifikāta iegūšanu nokārtojot sertifikācijas eksāmenu²⁴. Visbiežākie atteikumi it tajos gadījumos, kad ārstniecības personai ir beidzies sertifikāta termiņš, mazāk nostrādāts kā trīs gadus, nepietiekošs tālākizglītību punkti specialitātē un kopumā, kā arī darbības pārskata²⁵ neatbilstība specialitātes darbībai. Piemēram, daudzu gadus māsas profesionālā darbība ir bērnu aprūpē, sākotnēji personai sertifikāts bija ftiziolpulmonoloģijā, savukārt pēc resertifikācijas tika piešķirts internās aprūpes māsas specialitātē, nākamajā resertifikācijas periodā uzrādītais darbības pārskats atspoguļo tikai bērnu aprūpes kompetences, kā rezultātā personai tiek atteikta resertifikācija.

23. Konstatētās problēmas:

- 1) **Netiek nodrošināta paaudžu nomaiņa māsas profesijā** - Latvijā ir reģistrētas 18882 māsas, taču tikai 8460 māsas strādā māsas profesijā, no tām 2148 māsas (33% ir pirms pensijas vecumā, no kurām 7% pārsniedz 65 gadu sliekšni)²⁶.
- 2) **Risks darba tirgū zaudēt pēc vēsturiskā specialitāšu klasifikatora sertificētās māsas**, kuru īpatsvars ir augsts - šobrīd veselības aprūpē ir praktizējošas māsas ar profesionāli vidējo izglītību, kurās līdz 31.12.2019. var praktizēt ar ārstniecības personas sertifikātu, kas izsniegts pēc iepriekšējā (bija spēkā līdz 2009.gadam) ārstniecības personu specialitāšu klasifikatora. Prognoze, ka 543 māsai* (no 8791) pēc 31.12.2019. nebūs sertificēta atbilstošā spēkā esošajam ārstniecības personu specialitāšu klasifikatoram.
- 3) **Ilgs mācību laiks pamatspecialitātes iegūšanai** - lai māsa ar vidējo profesionālo izglītību (medicīnas skolas izglītība) iegūtu pamatspecialitātes sertifikātu, mācību ilgums ir 2 gadi.
- 4) **Darba tirgus nosacījumi sertificētām māsām un nesertificētām māsām ir atšķirīgi**. Liela daļa māsu strādā tikai profesijā bez sertifikāta, līdz ar to:
  - nedrīkst patstāvīgi strādāt (ārstniecības iestādei ir jānodrošina uzraudzība);
  - ir algas diferenciacija – nedrīkst maksāt tik pat cik sertificētai māsai;
  - sertificētai māsai ir priekšrocības darba tirgū;
  - apakšspecialitāti un metodi var apgūt tikai sertificēta māsa;
  - sertificētām māsām ir ierobežota iespēja mainīt darba vietu, jo patstāvīgi var strādāt tikai sertifikāta darbības jomā.

24. Secinājumi:

- 1) Neelastīga pārkvalifikācija un sarežģīta specialitātes iegūšana, līdz ar to ir apgrūtināta māsu profesionālās darbības uzsākšana, mobilitāte un atgriešanās nozarē.
- 2) Dažādie izglītības līmeņi veido sarežģītu sertifikācijas procesu.
- 3) Māsas profesijā pēc būtības kompetenču loks ir plašs un ļauj būt mobilai. Māsas profesijā dominē caurviju kompetences, kas ir pielietojamas visās aprūpes jomās, piemēram, terapeitisko, ķirurģisko, ambulatoro pacientu aprūpē. Sertifikācijas process

²³ MK 18.12.2012. noteikumi Nr.943 "Ārstniecības personu sertifikācijas kārtība" 61.punkts

²⁴ MK 18.12.2012. noteikumi Nr.943 "Ārstniecības personu sertifikācijas kārtība" 64.punkts

²⁵ MK 24.03.2009. noteikumi Nr.268 "Noteikumi par ārstniecības personu un studējošo, kuri apgūst pirmā vai otrā līmeņa profesionālās augstākās medicīniskās izglītības programmas, kompetenci ārstniecībā un šo personu teorētisko un praktisko zināšanu apjomu"

²⁶ Latvijas Māsu asociācijas dati (2018.gada 10.maijs)

ierobežo māsas mobilitāti pielāgoties darba tirgus pieprasījumam.

25. Lietuvā prakses tiesības profesijā apliecina vispārējās aprūpes māsas licence²⁷. Licences derīguma termiņš ir pieci gadi. Lai pagarinātu licences termiņu ir noteikts, ka minimālajam prakses apjomam jābūt 3 gadi 5 gadu periodā, kā arī jāveic profesionālā pilnveide 60 stundu apjomā. Ja persona šos 3 gadus nav strādājusi, tad profesionālā pilnveide ir jāveic 160 h apjomā. Līdz 2009. gadam Lietuvā māsas specialitātēs tika piemērota sertifikācija, bet no 2010.gada ir tikai licence profesijā un profesionālā pilnveide (60 vai 160 stundu apjomā). Lietuvā ir piecas māsu specialitātes: anestēzijas un intensīvās aprūpes māsa, operāciju māsa, neatliekamā aprūpes māsa, garīgā aprūpes māsa un ambulatorās aprūpes māsa. Specializāciju iegūst neformālā izglītībā (tālākizglītība), mācību ilgums 3-6 mēneši (1000 stundas), kur 80% ir praktiskās mācības.

III. Piedāvātie risinājumi un priekšlikumi pārejas periodam

26. Analizējot sertifikācijas procesu māsas profesijā un diskusijās darba grupā tika konstatēts, ka ne tikai nepietiekamais māsu atalgojums, bet arī ierobežota māsu mobilitāte darba tirgū Latvijā un neelastīga pārkvalifikācija un sertifikācijas sistēma māsu specialitātēs ir būtiski iemesli nepietiekamajam praktizējošo māsu skaitam. Vadoties no šiem apsvērumiem tika izvirzīti priekšlikumi un izmaiņas māsas profesijā un specialitātēs.

27. Priekšlikumu būtība vienkāršot sarežģīto procesu praktizējošām māsām (ar vai bez sertifikāta) un neradīt papildus administratīvus šķēršļus turpināt strādāt nozarē, bet dot iespēju profesionāli pilnveidoties atbilstoši darba tirgus prasībām un māsas profesijas attīstības tendencēm, kādas ir citās Eiropas valstīs.

28. Darba grupas priekšlikums ietver 2 galvenos mērķus:

- 1) saglabāt “zelta fondu” - praktizējošas māsas ar profesionāli vidējo izglītību un sertifikātu, kā arī praktizējošas māsas, kurām līdz 31.12.2019. ir atļauts praktizēt izmantojot sertifikātu, kas izsniegts pēc iepriekšējā (bija spēkā līdz 2009.gadam) specialitāšu klasifikatora.
- 2) piesaistīt darbam nozarē māsas, kurām ir izglītība, bet nav sertifikāta un nav reģistrētas ārstniecības personu reģistrā un nestrādā nozarē.

29. Darba grupas priekšlikumi māsas (vispārējās aprūpes māsas) kvalifikācijas un prakses tiesību iegūšanai:

- 1) Persona atbilstoši jaunajam māsas (vispārējās aprūpes māsas) profesijas standartam vienotā procesā iegūst izglītību, profesiju un tiesības praktizēt – profesionālā bakalaura 4 gadu studiju programmas ietvaros. Reģistrācijas termiņš reģistrā ir pieci gadi. Lai veiktu pārreģistrāciju, veic profesionālo zināšanu, prasmju pilnveidi 100 akadēmisko stundu²⁸ apjomā. Profesionālā pilnveide sastāv no obligātās, mainīgās un izvēles daļas (skat. 1.attēlu).

- 2) Secīgi ir izvirzītas 3 galvenās pieejas (virzieni) personām ar jau iegūtu kvalifikāciju “Māsa (medicīnas māsa)”²⁹ un prakses tiesībām profesijā un/vai specialitātē:

²⁷ <http://www.vaspvt.gov.lt/en/node/542>

²⁸ MK 24.05.2016.noteikumi Nr. 317 “Ārstniecības personu un ārstniecības atbalsta personu reģistra izveides, papildināšanas un uzturēšanas kārtība” 20.punkts

²⁹ Personas tiesības veikt profesionālo darbību māsas profesijā apliecina diploms par vidējo profesionālo izglītību vai diploms par pirmā līmeņa profesionālo augstāko izglītību, vai augstākās izglītības diploms par akreditētas māsu studiju programmas apguvi, kas atbilst likuma

I virziens: Māsām, kurām ir specialitātes sertifikāts, tas ir derīgs līdz derīguma termiņa beigām. Resertifikācija nav jākārto. Reģistrācijas termiņš ārstniecības personu reģistrā ir par vienu gadu ilgāks nekā sertifikāta derīguma termiņš.³⁰ Lai veiktu pārreģistrāciju, nepieciešama profesionālo zināšanu, prasmju pilnveide 100 akadēmisko³¹ stundu apjomā. Profesionālā pilnveide sastāv no obligātās, mainīgās un izvēles daļas. Sākot ar 2019.gadu, profesionālās pilnveides ietvaros tiek nodrošināta (par ES fondu līdzekļiem) iespēja moduļu veidā (obligātā un mainīgā daļa) iegūt nepieciešamās (trūkstošās) teorētiskās zināšanas un praktiskās iemaņas vispārējās aprūpes māsas kompetencē (skat. 2.attēlu).

II virziens: Māsām, kuras profesionālo darbību veic māsas profesijā (reģistrēta, nesertificēta, praktizējoša māsa) pārreģistrācijai ir nepieciešama profesionālā pilnveide 100 akadēmisko stundu³² apjomā. Profesionālā pilnveide sastāv no obligātās, mainīgās un izvēles daļas. Sākot ar 2019. gadu, profesionālās pilnveides ietvaros tiek nodrošināta (par ES fondu līdzekļiem) iespēja moduļu (obligātā un mainīgā daļa) veidā iegūt nepieciešamās (trūkstošās) teorētiskās zināšanas un praktiskās iemaņas vispārējās aprūpes māsas kompetencē (skat. 2.attēlu).

III virziens: Māsām, kurām ir beidzies reģistrācijas termiņš un, kuras vēlas atjaunot reģistrācijas termiņu reģistrā, veic profesionālo zināšanu, prasmju pilnveidi vispārējās aprūpes māsas kompetencē profesionālās pilnveides programmas ietvaros. Profesionālās pilnveides programmas noslēgumā kārto profesionālās atbilstības pārbaudi³³. Profesionālās atbilstības pārbaudē piedalās Latvijas Māsu asociācijas pārstāvji. Profesionālās pilnveides programma tiek realizēta ESF projekta ietvaros (skat.3.attēlu).

30. Profesionālās pilnveides apjoms gadā ir vismaz 20 akadēmiskās stundas, 5 gadu periodā veidojot 100 akadēmisko stundu apjomu.

31. Profesionālo pilnveidi veido trīs komponenti:

- 1) **Obligātā daļa – VAM moduļa tēmas** (50% no noteiktā profesionālās pilnveides stundu apjoma, t.i. 50 akadēmiskās stundas) – tēmas no vispārējās aprūpes māsas kompetences atjaunošanas un uzturēšanas moduļa.

Vispārējās aprūpes māsas kompetences atjaunošanas un uzturēšanas modulis (skat. 2.pielikumu). Vispārējās aprūpes māsas kompetences atjaunošanas un uzturēšanas modulis tiek realizēts profesionālās pilnveides izglītības programmas ietvaros. Profesionālās pilnveides programmas apjoms ir vismaz 160 stundas, ja citi reglamentējošie ārējie normatīvie akti nenosaka mazāku apjomu. Profesionālās pilnveides programmu izstrādā augstskolas vai koledžas, kas realizē studiju programmas studiju virzienā “Veselības aprūpe”, kā arī universitātes slimnīcas un

---

“Par reglamentētajām profesijām un profesionālās kvalifikācijas atzīšanu” 14.panta trešās daļas prasībām, un personas iekļaušana ārstniecības personu reģistrā.

³⁰ MK 24.05.2016. noteikumi Nr.317 “Ārstniecības personu un ārstniecības atbalsta personu reģistra izveides, papildināšanas un uzturēšanas kārtība” 16.punkts

³¹ MK 24.05.2016. noteikumi Nr.317 “Ārstniecības personu un ārstniecības atbalsta personu reģistra izveides, papildināšanas un uzturēšanas kārtība” 20.punkts

³² MK 24.05.2016. noteikumi Nr.317 “Ārstniecības personu un ārstniecības atbalsta personu reģistra izveides, papildināšanas un uzturēšanas kārtība” 20.punkts

³³ MK 24.05.2016. noteikumi Nr.317 “Ārstniecības personu un ārstniecības atbalsta personu reģistra izveides, papildināšanas un uzturēšanas kārtība” 26.punkts

reģionālās daudzprofilu slimnīcas, kas ir reģistrētas izglītības iestāžu reģistrā. Profesionālās pilnveides programmas saturu izglītības iestāde saskaņo ar Latvijas Māsu asociāciju. Profesionālās pilnveides programmas veselības aprūpes, sabiedrības veselības jomā un medicīnā jāsaskaņo ar Veselības ministriju, un licenci profesionālās pilnveides programmas īstenošanai izsniedz Izglītības kvalitātes valsts dienests³⁴. Profesionālās pilnveides izglītības apliecību izsniedz personai, kura apguvusi licencētu profesionālās pilnveides programmu³⁵. Informāciju par ārstniecības personas profesionālās pilnveides apliecību, kas apliecina profesionālās pilnveides programmas apguvi, izglītības iestāde, kura attiecīgo apliecību izsniegusi, papīra vai elektroniska dokumenta formā iesniedz Veselības inspekcijā (Ārstniecības personu un ārstniecības atbalsta personu reģistrā).

3) Mainīgā daļa (30% no noteiktā profesionālās pilnveides stundu apjoma (30 akadēmiskās stundas)) Profesionālās pilnveides programmas māsas specializācijai un metodes apguvei (Bērnu aprūpē, Perioperatīvajā aprūpē, Psihiatriskajā un narkoloģiskajā aprūpē, Anestēzijā, intensīvajā un neatliekamajā aprūpē) – izstrādā augstskolas vai koledžas, kas realizē studiju programmas studiju virzienā “Veselības aprūpe”, kā arī universitātes slimnīcas un reģionālās daudzprofilu slimnīcas, kas ir reģistrētas izglītības iestāžu reģistrā Profesionālās pilnveides programmas saturu izglītības iestāde saskaņo ar Latvijas Māsu asociāciju. Profesionālās pilnveides programmas veselības aprūpes, sabiedrības veselības jomā un medicīnā jāsaskaņo ar Veselības ministriju, un licenci profesionālās pilnveides programmas īstenošanai izsniedz Izglītības kvalitātes valsts dienests³⁶. Profesionālās pilnveides izglītības apliecību izsniedz personai, kura apguvusi licencētu profesionālās pilnveides programmu³⁷. Informāciju par ārstniecības personas profesionālās pilnveides apliecību, kas apliecina profesionālās pilnveides programmas apguvi, izglītības iestāde, kura attiecīgo apliecību izsniegusi, papīra vai elektroniska dokumenta formā iesniedz Veselības inspekcijā (Ārstniecības personu un ārstniecības atbalsta personu reģistrā).

Pieaugušo neformālās izglītības programmas (līdz 160 stundām). Programmu tēmas un saturu nosaka Latvijas Māsu asociācija. Programmas izstrādātājs programmu saskaņo ar Latvijas Māsu asociāciju.

3) Izvēles daļa - (20% no noteiktā profesionālās pilnveides stundu apjoma (20 akadēmiskās stundas)) - pieaugušo neformālās izglītības programmas (līdz 160 stundām).

³⁴ MK 14.07.2009. noteikumi Nr.775 "Vispārējās un profesionālās izglītības programmu licencēšanas kārtība"

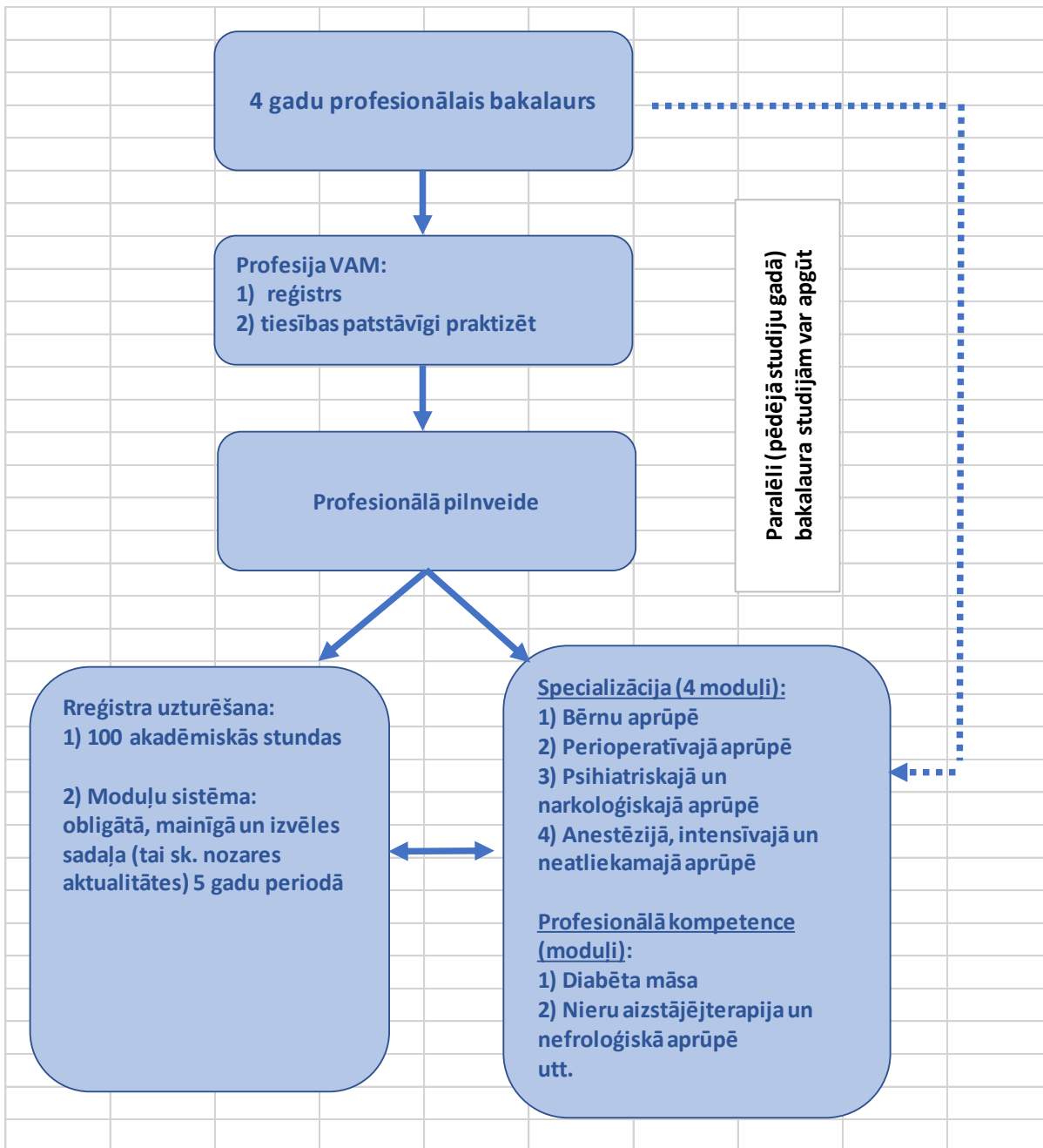
³⁵ MK 29.11.2005. noteikumi Nr.902 "Kārtība, kādā izsniedzami profesionālās pilnveides un profesionālās ievirzes izglītību apliecinājoši dokumenti"

³⁶ MK 14.07.2009. noteikumi Nr.775 "Vispārējās un profesionālās izglītības programmu licencēšanas kārtība"

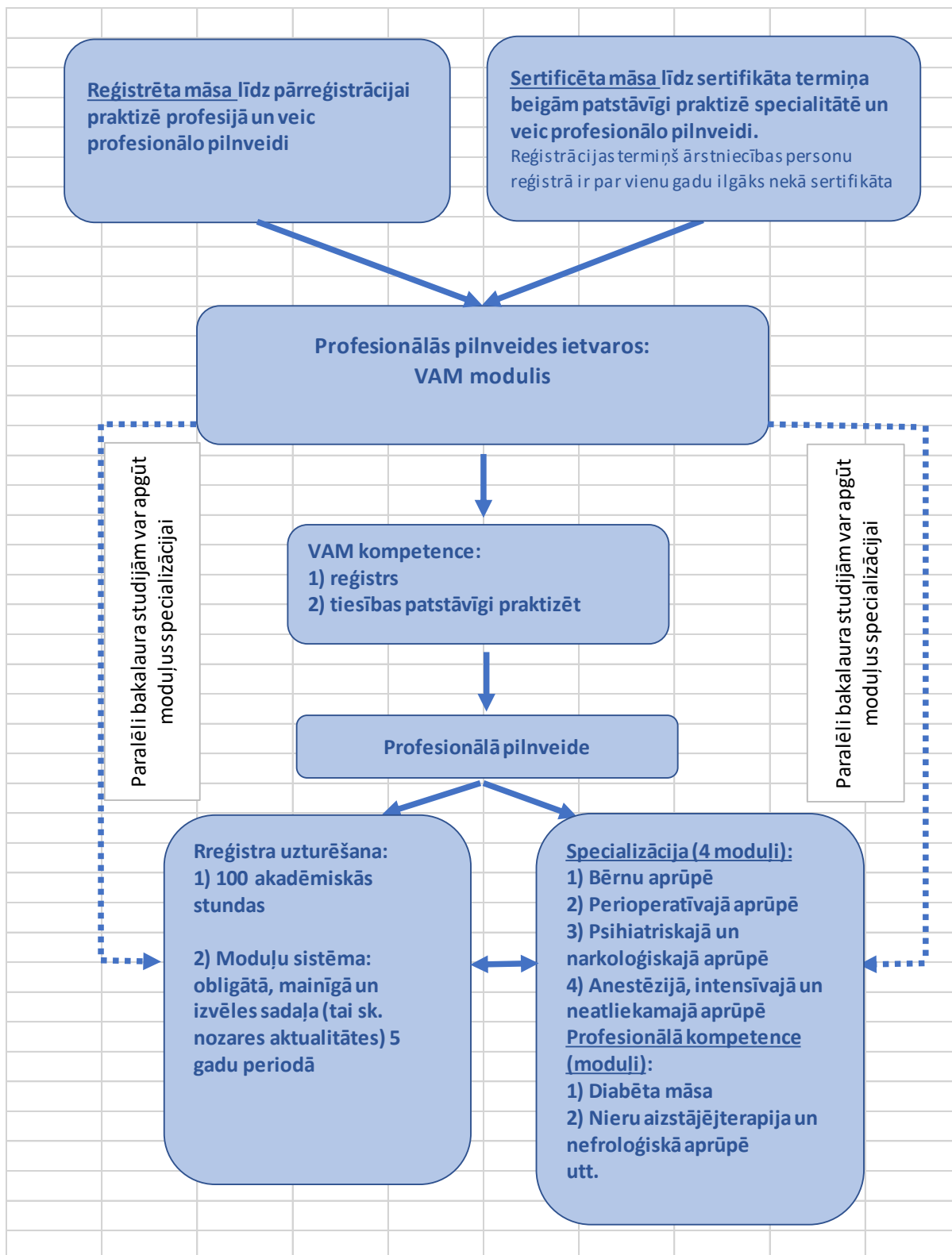
³⁷ MK 29.11.2005. noteikumi Nr.902 "Kārtība, kādā izsniedzami profesionālās pilnveides un profesionālās ievirzes izglītību apliecinājoši dokumenti"

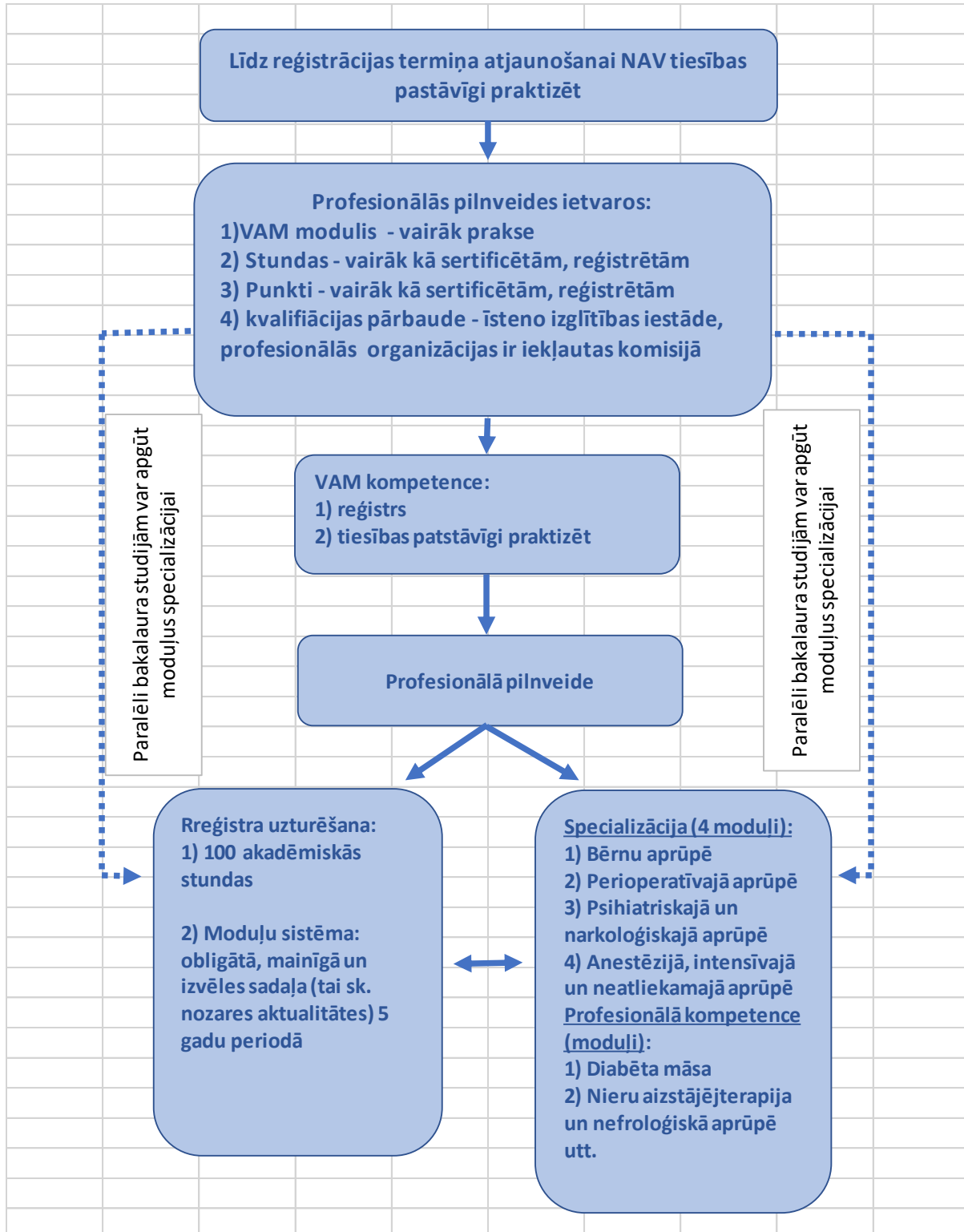
Profesijas un specializācijas iegūšana atbilstoši jaunajam māsas (vispārējās aprūpes māsa) profesijas standartam

Vispārējās aprūpes māsu kompetences un specializācijas iegūšana reģistrētām māsām (derīgs reģistrācijas termiņš reģistrā), sertificētām māsām

Vispārējās aprūpes māsas kompetences un specializācijas iegūšana māsām, kurām ir beidzies reģistrācijas termiņš.

32. Plānoto rīcību īstenošanas laika grafiks:

Veicamā darbība	Termiņš
Darba grupas priekšlikumu saskaņojums ar VM	Jūlijs, 2018
Māsas (vispārējās aprūpes māsas) profesijas standarta projekta saskaņojums ar IZM	Jūlijs/Septembris, 2018
ESF projekts	Augusts/Septembris, 2018
MK grozījumi	Decembris, 2019

Pielikums Nr.1.

Māsas profesijas standarts

1) Prasības Direktīvā un prasības likumā par reglamentētajām profesijām:

Direktīva - Vispārējās aprūpes māsas izglītība ir vismaz 3 gadus ilgas studijas vai 4600 stundu ilga teorētiskā (vismaz 1/3) un klīniskā prakse (vismaz 1/2)³⁸.

Likums “Par reglamentētajām profesijām un profesionālo kvalifikāciju atzīšanu”³⁹ - Minimālais māsas izglītības programmas ilgums:

Māsu skolā vai medicīnas koledžā	Augstskolā
pilna laika studiju trīs gadi jeb 4600 teorētiskās un klīniskās kontaktstundas	četri gadi
teorētiskās mācības aizņem vismaz vienu trešdaļu un praktiskās mācības — vismaz pusi no kopējā mācību laika	katrs priekšmets (kurss) nodrošina pietiekamu teorētiskās izglītības īpatsvaru
piektajam Latvijas kvalifikāciju ietvarstruktūras kvalifikācijas līmenim ⁴⁰	sestajam Latvijas kvalifikāciju ietvarstruktūras kvalifikācijas līmenim
zināšanas tajās zinātņu nozarēs, uz kurām ir pamatota pacientu aprūpe, zināšanas par profesijas būtību un ētiku, kā arī atbilstošu klīnisko pieredzi	plaša zināšanu bāze specialitāšu un jaunu tehnoloģiju apguvei turpmākajā profesionālajā darbībā

Secinājums: Latvijā ir viena kvalifikācija (viens profesijas standarts), kas tiek iegūta 2 dažādu līmeņu izglītības programmās, kurās iegūst dažādu līmeņu zināšanas, prasmes, kompetences (piemēram, 5 LKI – veikt praktiskus uzdevumus un analizēt praktiskas problēmas profesijā; 6 LKI – patstāvīgi iegūt, atlasīt informāciju un analizēt aprūpes kvalitāti, to izmantot, pieņemot lēmumus un risinot problēmas attiecīgajā nozarē vai profesijā).

2) Kompetences:

³⁸ Eiropas Parlamenta un Padomes 2005.gada 7.septembra Direktīvas 2005/36/EK par profesionālo kvalifikāciju atzīšanu 31.panta 3.daļa un likuma “Par reglamentētajām profesijām un profesionālo kvalifikāciju atzīšanu”14.panta trešās daļas 2.punkts

³⁹ Likums par reglamentētajām specialitātēm 14.pants.

⁴⁰ Ministru kabineta 2017.gada 13.jūnija noteikumi Nr.322 “Noteikumi par Latvijas izglītības klasifikāciju”

Savā attīstībā Māsu profesija prasa no māsām lielāku atbildību (veselības aprūpe mājās, sarežģītāku terapiju izmantošana un tehnoloģiju nepārtraukta attīstība), tāpēc **Direktīvā noteiktas un 2013.gadā aktualizētas kompetences, kas prasa:**

spēju patstāvīgi diagnosticēt, kad ir nepieciešama pacientu aprūpe, patstāvīgi konsultēt, dot norādījumus un atbalstīt personas, kam nepieciešama aprūpe, patstāvīgi nodrošināt pacientu aprūpes kvalitāti un to novērtēt un analizēt aprūpes kvalitāti, lai uzlabotu savu profesionālo vispārējās aprūpes māsas praksi.

Šīs kompetences ir daudz plašākas, nekā ietvertas 2006.gada māsas profesijas standartā (spēja parādīt vispusīgas un specializētas attiecīgajai profesionālajai jomai atbilstošas faktu, teoriju, likumsakarību un tehnoloģiju zināšanas un izpratni).

VM darba grupa izvērtēja direktīvā aktualizētās kompetences un secināja, ka tās atbilst **6.LKI⁴¹ līmenim**.

6.LKI ietver spēju parādīt attiecīgajai profesijai raksturīgās pamata un specializētas zināšanas un šo zināšanu kritisku izpratni, uzņemties atbildību un iniciatīvu, veicot darbu individuāli, komandā, kā arī spēja patstāvīgi iegūt, atlasīt un analizēt informāciju un to izmantot, pieņemt lēmumus un risināt problēmas attiecīgajā profesijā.

Secinājums:

- Iepriekš minētais pamato nepieciešamību izstrādāt jaunu Māsas standartu atbilstoši 6LKI (Otrā līmeņa augstākā izglītība, studiju ilgums pilna laika studijās 4 gadi).
- Nepieciešams nodrošināt, ka viena kvalifikācija, tiek iegūta vienā izglītības līmeņa programmā (būs tikai 6LKI).
- Profesijas standartā (6LKI) tiek ietverta ķirurģiskās, internās un ambulatorās aprūpes māsas kompetence, līdz ar to nodrošinot profesijas pilnvērtību, viengabalainību un mobilitāti darba tirgū.

3) VM un Latvijas Māsu asociācijas priekšlikums – izstrādāts jaunais Māsas standarts:

Lai mazinātu lielo sadrumstalotību māsu profesijā (izglītība, kvalifikācija, kompetences), *European Federation of Nurses Association* (EFN) ir izstrādājusi vienotu struktūru, kurā ir 3 māsu kategorijas (vispārējās aprūpes māsa, māsa ar specializāciju, “advancētā” māsa- paplašinātās prakses māsa).

VM pirmais solis ir sakārtot situāciju attiecībā uz māsas (vispārējo aprūpes māsas) profesiju, vienlaikus paplašinot patstāvīgā darba apjomu profesijā.

Tam secīgi pārskatīt un samazināt māsu specializāciju skaitu un noteikt veidu kā iegūt specializāciju.

Secinājums:

- Būtiski, ka profesijas standartā ir ietvertas atbilstošā līmeņa kompetences.
- Profesijas standarts ir pamats veiksmīgai tālākai profesijas un tās specialitāšu attīstībai.

4) Riski un problemātiskie jautājumi:

⁴¹ MK 13.06.2017. noteikumi Nr. 322 "Noteikumi par Latvijas izglītības klasifikāciju" 1.pielikuma 2.tabula

Problēmjaautājumi	Iespējamais risinājums
Risks, kas saistīts ar jaunā Māsas standarta ieviešanu	
Koledžas nevar realizēt 6.LKI līmeņa (prof. bakalaura) studiju programmas	1) Sadarbības ietvaros ar augstskolām 2) IZM groza tiesību aktus, ļaujot koledžām īstenot profesionālā bakalaura studiju programmas (veselības nozare var būt izņēmums).
Koledžu ES projekti – ieguldījumi infrastruktūra, studiju programmu attīstībā	Grozījumi SAM 8.1.4. noteikumos, nosakot, ka koledžas piedalās augstskolu programmu realizēšanā vismaz 5 gadus.
Iespēja izmantot/nepazaudēt koledžu resursu	Sadarbības ietvaros ar augstskolām turpina piedalīties māsu izglītības procesā.
Risks, ja jaunais māsas standarts netiek ieviests	
Nemainot profesijas standartu joprojām pastāvēs māsas ar dažādu līmeņu zināšanām, prasmēm, kompetencēm	
Saglabājot māsu izglītību 5LKI netiks nodrošināta profesijas attīstība atbilstoši starptautiskajai praksei un darba tirgus prasībām	
Saglabājot māsu izglītību 5LKI tiek saglabāta arī specializācijas iegūšana dažādos līmeņos	
Saglabājot māsu izglītību 5LKI nevar tikt paplašināts patstāvīgā darba apjoms profesijā	
Nemainot profesijas standartu joprojām ir ierobežota mobilitāte darba tirgū	

Pielikums Nr.2.

Vispārējās aprūpes māsas kompetences atjaunošanas un uzturēšanas modulis

Apjoms: 160 TIP; 4 KP (6 ECTS) – 160 akadēmiskās stundas

Kontaktstundas: 64 (50-64)

Patstāvīgais darbs: 36 (literatūras un likumdošanas studēšana)

Praktiskās nodarbības simulāciju vidē: 20 akadēmiskās stundas

Prakse ārstniecības iestādē (ja nestrādā): 40 akadēmiskās stundas

Saturs: atbilstošs VAM profesijas standarta zināšanām, prasmēm un kompetencei.

Modulis paredzēts, lai savāktu TIP licences uzturēšanai vai arī atjaunošanai.

EKI līmenis: 6 (modulis ir ieskaitāms augstskolas studiju programmā, ja persona vēlas studēt).

Saturs

Sadaļa	Stundas (kopā)	Kontaktstundas	Patstāvīgais darbs	Prakse
Uz pierādījumiem balstīta aprūpe (aprūpes process)	10	5	5	-
Profesionālā ētika	4	2	2	-
Pacientu drošība	6	4	2	-
Neatliekamā medicīniskā palīdzība	20	16	-	4
Darba vide un personāla arodveselība	6	4	2	-
Hronisku pacientu aprūpe	10	6	2	2
Mentālā veselība un psihiatrisku pacientu aprūpe	4	4	-	-
Veselības aprūpes sistēma un organizācija	4	4	-	-
Infekciju kontrole	4	4	-	-
Pacientu izglītošana	6	4	2	-
Profesionālā identitāte	6	4	2	-
Klīniskās procedūras	20	20	-	-
Prakse simulāciju centrā	20	-	-	20
Prakse ārstniecības iestādē	40	-	-	40
Kopā	160			

Pielikums Nr.3.

Ārstniecības personu sertifikācijas jomas tiesiskais regulējums

1. Ārstniecības likums
2. Likums "Par reglamentētajām profesijām un profesionālās kvalifikācijas atzīšanu"
3. MK 24.05.2016. noteikumi Nr.317 "Ārstniecības personu un ārstniecības atbalsta personu reģistra izveides, papildināšanas un uzturēšanas kārtība"
4. MK 18.12.2012. noteikumi Nr.943 "Ārstniecības personu sertifikācijas kārtība"
5. MK 24.03.2009. noteikumi Nr. 268 "Noteikumi par ārstniecības personu un studējošo, kuri apgūst pirmā vai otrā līmeņa profesionālās augstākās medicīniskās izglītības programmas, kompetenci ārstniecībā un šo personu teorētisko un praktisko zināšanu

apjomu”

Darba grupas “Māsas specialitāšu izvērtēšana” dalībnieku saraksts

Vārds, uzvārds	Institūcija	Saskaņojums vai argumentēts viedoklis
Dita Raiska	Latvijas Māsu asociācija	Saskaņojumu
Kristīne Kļaviņa	VM	Saskaņojumu
Līga Ārente	Latvijas Māsu asociācija	
Evija Bakša Zveja	Latvijas Māsu asociācija	Saskaņojumu
Vija Bathena-Krastiņa	SIA “Rīgas Dzemdību nams”	Saskaņojumu
Līga Bāriņa	LVSADA	Saskaņojumu
Daina Brūvele	LĀADA	Saskaņojumu
Inese Budzila	Latvijas Māsu asociācija	Saskaņojumu
Eva Cela	RSU	Saskaņojumu
Kristaps Circenis	RSU	Saskaņojumu
Dagnija Gulbe	LU	Saskaņojumu
Dace Kancāne	Latvijas Māsu asociācija	
Biruta Kleina	VM	Saskaņojumu
Iveta Krastiņa-Paegle	Latvijas Māsu asociācija	Saskaņojumu
Antra Kupriša	SIA “Vidzemes slimnīca”	Saskaņojumu
Ina Mežiņa-Mamajeva	LU	Saskaņojumu
Dace Roga	VM	Saskaņojumu